

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Postgiro 58.

Abonnementsprijs bij vooruitbetaling f 4,— per jaar, buitenland f 4,60 per jaar.

Voor leden van de Humanistische Luisterkring f 3,— per jaar. Losse nummers f 0,25.

UIT HUMANISTISCH OOGPUNT

Iedere dag brengt de krant een hele boel zonderlinge berichten. Men zou daaruit kunnen afleiden, dat onze wereld een zonderlinge wereld is. Misschien is dat ook wel zo, maar men vergist zich toch als men dit voor de enig mogelijke conclusie houdt. De krant namelijk is niet zo maar de spiegel van de tijd. Aannemende, dat ieder krantebericht waar is — een veronderstelling die bepaald veel te hoffelijk moet heten — dan kan men nog niet zeggen dat alles wat waar is, ook bericht wordt.

Er gaat een aardig verhaal over een rasechte hoofdredacteur en een jongmaatje dat bij hem het vak kwam leren. Toen deze journalist-in-wording een smeug stukje had gepleegd onder de titel „Hond bijt Kind”, wierp de baas het in de prullemand en zei: „Dat is geen nieuws. Je komt pas op de voorpagina, als je me een verslag kunt brengen over Kind bijt Hond.”

De wereld is dus misschien toch niet zo vreemd, als de jarenlange opeenvolging van allerlei vreemde en uitzonderlijke berichten ons wel suggereert. Voor het alledaagse heeft de krant geen aandacht, het onveranderlijke is geen nieuws, de regelmaat is te vanzelfsprekend voor een dagblad. Aangezien ditselfde ook geldt van de radio, van de televisie, van de literatuur, ja eigenlijk van geheel de kunst, staan we voor het merkwaardige feit, dat de weerspiegeling van de werkelijkheid ons eigenlijk een vervalsing van die werkelijkheid te zien geeft. Dit feit zou minder erg zijn, als voor zeer velen de kennismaking met de realiteit van het leven niet juist voornamelijk plaats vond via de weerspiegeling ervan door de moderne communicatiemiddelen. Wie tegenwoordig op reis gaat, kan geen enkele streek of stad meer bezoeken, zonder dat de mooiste plekjes daarvan hem door foto's, dia's, of propagandafilms al van te voren bekend zijn gemaakt. Hij mist niet enkel de verrassing die veel schokkender moet zijn geweest voor onze betovergrootouders, voorzover zij tenminste op reis gingen; hij mist bovendien vaak de gewenste bevestiging van wat hij verwachtte, aangezien de fotografen alleen de uitzonderlijkste plekjes op hun uitzonder-

lijke wijze hebben gekiekt, en niet ook al de overige, gewone, eenvoudige of ronduitlelijke en vervelende straten en landschappen, die nu eenmaal overal een groot deel vormen van al het bestaande.

En wat van de zichtbare wereld geldt, is ten aanzien van de maatschappelijke verhoudingen niet anders. De berichtgeving over de gangsters in Amerika, over de nozems bij ons, heeft de onvermijdelijke indruk gewekt, alsof zij het stadsbeeld bij voortduring beheersen, en men om zo te zeggen het wezenlijke zou hebben gemist als men niet minstens bedreigd was of onder de voet gelopen. Ook de film schept, net zo goed trouwens als de roman en het toneelstuk, een werkelijkheids-weerspiegeling, die als kennismaking met de realiteit ondeugdelijk, om niet te zeggen gevaarlijk is. Er zijn maar weinigen onder ons, die van jongs af de kans krijgen zich in zeer verschillende kringen te bewegen. Meestal blijft men de gehele jeugd lang wel zo ongeveer in z'n eigen milieu. Wat men over de andere milieu's te weten komt, is dus vaak alleen van horen zeggen en van tweedehands zien. Wanneer de kunstenaar, de romanschrijver of de cineast, allerlei menselijke verhoudingen uitbeeldt die hem heftig interesseren omdat zij in het leven tot de uitzonderingen behoren, dan kunnen de lezers of toeschouwers, vooral wanneer zij nog jong zijn, daarbij moeilijk iets anders denken dan dat zó het leven eigenlijk is. Nog sterker geldt dit van de strips, waarin misdaden en avonturen zó geconcentreerd voorkomen, dat de echte samenleving daarbij vergeleken saai en vervelend moet zijn. — Ik kan mij niet onttrekken aan de indruk, dat er bij velen tegenwoordig een levensopvatting bestaat, die mede veroorzaakt is doordat onze moderne communicatiemiddelen hun de bewogen uitzonderingstoestanden hebben doen kennen als de gewone regel van de normale mens. Dit mag dan een misverstand zijn, het is er niet minder echt en ernstig om, en het heeft zowel in persoonlijk als in maatschappelijk opzicht pijnlijke, om niet te zeggen gevaarlijke gevolgen.

Maar ik bemerk dat ik over iets heel anders

ben gaan schrijven, dan ik van plan was. Nu, dat is niet zo erg, want ik heb nog wel tijd voor mijn commentaar op een zonderling bericht dat ik enkele dagen terug heb aangestreept, en dat niemand voor regel zal houden. U zult het ook wel hebben gelezen, het ging over een predikant die geweigerd heeft een bruidspaar kerkelijk te trouwen indien het bruidje in het wit verscheen, en eveneens indien zij in het zwart ter kerke kwam, na tevoren in haar witte feestkleed naar het Raadhuis te zijn geweest. Het is er tenslotte op uitgelopen, dat het huwelijk van deze jonge en vrome mensen kerkelijk *niet* is ingezegend.

Nu kan ik mij moeilijk voorstellen, dat er met witte of zwarte kleren, of met groene, paarse of kakelbonte kleren, fundamentele godsdienstige dogma's gemoeid zouden zijn. Ik weet zelfs niet of er een bijbeltekst bestaat, die dienst heeft gedaan om deze zwarte voorliefde te motiveren. Het zou mij moeite kosten er één te vinden, maar het is mijn vak dan ook niet. Kijkt men om zich heen in de vrije natuur, dan kan iedereen met eigen ogen zien, dat het zwart geen overheersende kleur is, hetgeen toch mogelijk zou zijn geweest, indien de scheppende Macht daar een speciale voorkeur voor had gehad. Ik kan het dus echt niet begrijpen, maar een dominee doet zoiets natuurlijk niet zo maar: iedere ketter heeft zijn letter. Wat mij echter in dit geval, en in zovele gevallen méér zo treft, is het kennelijke onvermogen om de dingen te zien in het grote geheel van de menselijke verhoudingen. Een witte bruidsjapon mag niet, al betreft het maar een uiterlijke zaak. Maar een jonge vrouw teleurstellen en kwetsen op één van de belangrijkste dagen van haar bestaan, dát mag blijkbaar wel. Een witte bruidsjapon heet ontoelaatbaar, maar het is blijkbaar wél toegestaan de huwelijksvoltrekking van twee jonge mensen te bederven, hen te dwingen tot een beslissing die even onaangenaam als onvrijwillig is, en die voorgoed de herinnering moest aantasten aan een uniek hoogtepunt in het mensenleven. Ik vind dit hele geval inhumain, maar daarvoor ben ik dan ook een buitenkerkelijk humanist.

Wie uitgaat van de menselijke verhoudingen heeft de voortdurende plicht om zich bewust te zijn van de veelheid en het ingewikkelde daarvan. Natuurlijk zijn er wel verhoudingen denkbaar, waarin eigenlijk maar één factor beslissend is, of het althans zou moeten zijn. Ik kan me bijvoorbeeld voorstellen, dat men bij examens alleen de kennis en de kunde van de kandidaat zou mogen toetsen, en dat geen enkele overweging van meer persoonlijke aard op de beslissing enige invloed zou mogen hebben. Precies zo staat het bij de rechtspraak, waar ook zonder aanzien des persoons recht moet worden gedaan inzake het straffbare feit. Maar in de praktijk van het leven is zo'n eenzijdige en abstracte beoordeling noch mogelijk, noch gewenst — ja ik durf wel zeggen: zedelijk ontoelaatbaar. Iedere mens immers is veel méér dan die ene factor die op een bepaald ogenblik ter beoordeling staat. En hij is niet alleen zelf veel meer, hij heeft niet alleen zelf nog geheel andere capaciteiten, maar hij staat ook met talrijke andere mensen op zeer verschillende manieren in betrekking.

Het is duidelijk, dat men binnen zekere (dat wil dus zeggen hoogst ónzekere) grenzen als mens verplicht is, om de totale persoon en al de menselijke verbindingslijnen van de medemens in het geding te betrekken, wil men moreel enigermate verantwoord zijn in z'n oordeel. De rechtspraak is het in de loop van de laatste eeuw steeds meer gaan doen, men heeft verzachtende omstandigheden en psychiatrische rapporten ingeschakeld, en toch worden er nog altijd vonnissen geveld en voltrokken, waarin aan de mens van de veroordeelde misdaan wordt op een heel wat ernstiger manier dan hij misdaan heeft jegens de maatschappij. Wij kennen uit de begintijd van de arbeidersbeweging vonnissen van een maand gevangenisstraf voor één gestolen brood, Amerika kent tot vandaag doodstraf op aanranding, het zijn waarachtig de enige voorbeelden niet, van een onzedelijke wanverhouding tussen feit en vonnis. Ook in het gewone leven van elk van ons komt het immers bij herhaling voor, dat wij medemens en veroordelen, niet enkel zonder voldoende van de feiten op de hoogte te zijn, maar vooral zonder ons ervan bewust te zijn, wat de gevolgen zullen wezen voor de desbetreffende medemens en zijn omgeving.

Indien de zwarte dominee trots is op zijn principiële houding, het is een trots die ik hem niet benijd. Multatuli is al een kleine eeuw geleden tot de menskundige ontdekking gekomen, dat principes maar al te vaak gebruikt worden om iets goeds na te laten. Het is pijnlijk, maar waar. Principes kunnen heel bruikbaar zijn om de grote lijnen van het leven en de algemene grondslagen van ons levensinzicht te markeren. Maar het zijn en blijven abstracties, denkbeelden, formules, woorden, en dus bloedeloos en schimmig in vergelijking met de levende mens van vlees en bloed, van ziel en geest. In de denkbare tegenstelling tussen een principe en een medemens, behoort de mens als het belangrijkste te worden beschouwd, in veel gevallen zelfs als het enig belangrijke. Wie dat eenmaal heeft erkend, en het ook nog naar vermogen naleeft, bemerkt tot zijn verrassing dat de meeste dingen waar men zich zo druk over maakt, er eigenlijk helemaal niets toe doen. Ze zouden zakelijk moeten worden behandeld, zonder grote woorden, zonder verhitte gemoederen, zonder allerlei verzweven bijgedachten van macht en erkenning en eergevoel. Als de bruid gelukkig wordt, is haar japon van weinig belang. Men zou het tot een algemene regel kunnen maken, ook bijvoorbeeld ten aanzien van de militairen die nog altijd verstoken zijn van geestelijke bijstand van humanistische zijde, ook bijvoorbeeld ten aanzien van de radio, waar nog altijd geen erkenning bestaat voor het goed recht van de humanisten op een eigen kwartier. Natuurlijk zijn ook hier principes in het geding, en het is dus voorzichtigheid geblazen. Vanwege de rijksoverheid houdt men vast aan sinds lang verouderde voorschriften en formules, onder miskenning van het statistische feit, dat ongeveer één vijfde van ons volk buitenkerkelijk is. Het principe, schriftelijk vastgelegd, weegt zwaarder dan de levensbelangen van tienduizenden levende jongemannen, die op een kritiek uur in hun bestaan de steun van

geestelijke raadslieden, even buitenkerkelijk als zijzelf, nodig kunnen hebben. En het principe, schriftelijk vastgelegd opnieuw in het ontwerp voor het komende radiobestel, beslist, dat de kerkelijke levensvisie bij uitsluiting het recht heeft op eigen zendtijd, en de humanistische dus niet. Men kan hier-
tegenover allerlei scherpzinnige opmerkingen plaatsen, en allerlei schamperheden zeggen, maar de eenvoudigste weerlegging ligt ook hier in het menselijke leven zelf. Geen enkel argument is zó doeltreffend als het aantal van de personen die openlijk verklaren dat zij prijs stellen op het geregelde getuigenis van het moderne humanisme. De overheid is geen abstracte grootheid, de overheid is een groep ministers, ambtenaren, politici en technici, dat wil zeggen: mensen zoals u en ik, maar die de speciale taak hebben om bepaalde algemene regels op te stellen. Indien deze regels kennelijk in strijd zijn met de geestelijke belangen van een bepaalde volksgroep, moeten ze gewijzigd worden, en worden ze ook wel gewijzigd op den duur. Er is voor ons, als humanisten, niet de geringste twijfel, dat de maatregelen die men in sommige plaatsen en ook lande-

lijk tégen ons neemt, niet van lange duur zullen zijn. Natuurlijk niet. Er komt een ogenblik dat ook de tegenstander het goed recht van de medemens erkent, en dat subsidies en zendtijd-toewijzing niet langer vallen onder de formule „bij u, over u en zonder u”. Maar wij allen kunnen dat ogenblik wat verhaasten. Indien wij de sympathie voor het moderne humanisme kunnen uitdrukken in een zichtbare grootheid, maakt dat méér indruk dan vele goed-gekozen en wel-door-dachte woorden. Indien u uw naam geeft aan de Humanistische Luisterkring, uw naam en één gulden, dan toont u daarmee méér dan alleen een beetje sympathie voor ons werk. U toont ook, openlijk, in een land waar de toenemende buitenkerkelijkheid nog altijd ietwat verdacht en minderwaardig wordt gevonden, uw vaste wil om met uw levensovertuiging als levend mens gelijkwaardig te worden behandeld, u helpt een handje mee om de positie van de mens te helpen beschermen temidden van een verzuilde samenleving, u pleit voor het goede recht van ons wit in een wereld met wel heel veel zwart.

GARMT STUIVELING

DE VERANTWOORDELIJKHEID VAN DE JOURNALIST ALS MENS

In elk beroep of bedrijf brengt iedereen zijn verantwoordelijkheid als mens mee. Ik bedoel daarmee, dat de mens de morele en ethische normen die hij in de beslotenheid van zijn persoonlijke leven koestert, ook in beroep of bedrijf kan laten gelden.

Kan laten gelden; en ik zou willen zeggen: moet laten gelden.

Het leven is sterker dan de leer en het is best mogelijk dat iemand bij zijn beroepsuitoefening sommige dingen anders bekijkt dan in zijn eigen persoonlijke overpeinzingen. Dat is dan de praktijk des levens, een praktijk die bijzonder hard kan zijn. Maar toch blijf ik erbij, dat iedereen zijn normen van goed en kwaad ook in zijn beroepsleven tot hun recht moet laten komen. Laat in elk geval het streven er zijn.

Nu heeft het beroepsleven van de journalist een bijzondere eigenschap.

De journalist hanteert een machtig wapen, een wapen dat al werd gevreesd in de tijd toen het werd gesmeed. Dat wapen is het gedrukte woord, dus het geschreven en vermenigvuldigde woord.

Daarmee kan de journalist invloed hebben op iedereen die kan lezen, hij kan ermee strijden voor beginselen, goede en kwade, hij kan er mensen mee op een voetstuk zetten of ze vermorzelen, hij kan ermee op-zweepen of geruststellen.

Dat zijn mogelijkheden. Maar in de eerste plaats moet de journalist iets anders doen: hij moet vertellen wat er voor nieuws is. Dat is zijn eerste taak. Maar wie daaraan

begint moet weten, dat hij nooit al het nieuws kan vertellen, zodat hij een keus moet doen. Het doen van die keus is zijn beleid, waarin onvermijdelijk en meestal stilzwijgend een stukje persoonlijk oordeel is verwerkt. En de journalist zal verder de gelegenheid hebben, en dan minder stilzwijgend, het nieuws in een bepaald licht te plaatsen. Hij doet dat dan door het leveren van commentaar.

Nu kom ik op een nogal ingewikkelde toestand. Een journalist is in beginsel een heel gewone man of vrouw met een naar ik hoop redelijke mate van intelligentie en ontwikkeling. Vaak ook zal hij op bepaalde gebieden gespecialiseerd zijn. Nu is de wereld vol van mensen met een zekere intelligentie, ontwikkeling en specialisatie. Het verschil tussen de journalist en de anderen is alleen, dat de journalist zijn visie op de dingen via rotatiepersen aan vele duizenden meedeelt. Dat betekent dat hij een zekere pretentie heeft. Hij vindt het blijkbaar de moeite waard op *zijn* manier voorlichting te geven. Dat is dan ook zijn vak en in de techniek van dat vak kan hij een zekere bedrevenheid hebben. Maar zijn vak is nu eenmaal meer dan alleen techniek; wat de journalist doet heeft een zekere inhoud en een zekere strekking. Persoonlijk zal de journalist dan wel eens kunnen denken: ik bedrijf nu wel een zeker beleid in de nieuwsvoorziening en ik geef nu wel mijn visie op de dingen, maar waarom zou mijn visie iets meer waard zijn dan de visie van anderen?

Het zijn misschien in menselijk opzicht niet zijn slechtste ogenblikken wanneer hij zich die vraag stelt. Maar hij zal, verder denkend, ontdekken, dat zijn gedrukte woord niet in de eerste plaats als *zijn* woord naar buiten komt, maar als woord van zijn krant. Dat is nu juist het ingewikkelde: een krant heeft een naam en die naam betekent iets in de samenleving. Met die krant is de journalist bij zijn werk verweven. Het gezicht van die krant is ook *zijn* gezicht. Zeker, hij *maakt* de krant, maar de krant maakt ook de journalist. Er is een ingewikkelde wisselwerking. Ik schrijf nu over een naar mijn mening ideale toestand, waarin de journalist zijn werk niet louter als een broodwinninkje beschouwt.

Die wisselwerking bestaat bij alle soorten journalisten, bij de verslaggever die u van de film wel kent, de man die met een sigaret in zijn mondhoek in een telefooncel het laatste nieuws van moord en brand naar zijn blad doorbelt, en ook bij de meneer die in hoogheid gezeten en omringd door wijze boeken hoofdartikelen zit te schrijven. Zo is de werkelijkheid overigens niet; laat u niets wijsmaken.

Maar er zijn nu eenmaal moord-en-brand-reporters en er zijn hoofdartikelenschrijvers en er is een rijke verscheidenheid van kruisingen en varianten in het geheel dat de redactie van een krant vormt.

Hoe zit het nu met de verantwoordelijkheid die elk van die journalisten, zijn krant makend en gemaakt door zijn krant, als mens heeft? Die verantwoordelijkheid betekent voor mij de verantwoordelijkheid tegenover al mijn medemensen. Dat is een ingewikkelde verantwoordelijkheid. Ik moet mij in het algemeen en dus ook als journalist zo gedragen, dat ik mij tegenover mijn medemensen verantwoord voel, dat wil zeggen zó dat ik, als ik eens door mijn medemensen zuiver menselijk ter verantwoording zou worden geroepen, zou kunnen antwoorden: ik heb u in uw menselijkheid gerespecteerd, ik heb uw menselijke belangen verdedigd tegen aanvallen.

Dat alles betekent, anders gezegd, dat ik in mijn journalistieke doen en laten de menselijke waardigheid van mijn medemensen wens te eerbiedigen en dat ik er toe wens bij te dragen dat die menselijke waardigheid in het algemeen tot haar recht kan komen. Het is duidelijk, dat mijn journalistieke geweten dus niets anders is dan mijn gewone menselijke geweten. De term „journalistiek geweten” kan overigens ook betekenen — dat is meestal het geval — de maatstaf van vaktechnische nauwkeurigheid van de journalist. Dat is dan dus geen geweten in de morele zin van het woord.

Wat nu in verband met dit alles de wissel-

werking tussen krant en mens betreft zou ik dit willen zeggen: de journalist zal de verwevenheid met zijn krant kunnen handhaven, zolang hij de verantwoordelijkheid die hij als mens heeft, gedekt weet door hetgeen hij als stukje-van-zijn-krant kan doen. Zolang dat het geval is, zal hij de krant zelf doordrenken van zijn normbesef. Maar kloppen de krant en dat normbesef niet meer met elkaar, dan is het mis en dan kan het einde zijn, dat de journalist zich uit zijn verwevenheid moet losscheuren. Of hij moet zich erbij neerleggen en gaan behoren tot de mensen die in hun beroep hun diepste overtuiging laten zwijgen of haar zelfs laten overstemmen.

Hoe gaat het nu met die ingewikkelde verantwoordelijkheid in de praktijk van het journalistieke leven?

De menselijke waardigheid van mijn medemensen eerbiedig ik niet als ik hun iets op de mouw speld. Dan doe ik tekort aan de menselijke waardigheid van mijn lezers. Maar er zijn nog anderen dan lezers; er zijn ook mensen over wie en over wier handelingen wordt geschreven.

Dat is een interessante zaak; schrijven over mensen en weten dat het geschrevene door duizenden wordt gelezen. Die duizenden wordt dan een beeld gegeven van andere mensen. Het is niet zo moeilijk de loftrompel over iemand te steken. Wel is het soms moeilijk te weten of daar aanleiding toe bestaat. Niet iedereen geeft steeds aanleiding tot loftrompetten, integendeel, het komt nogal eens voor dat mensen aanleiding geven tot een zekere kritiek. Ik neem hun dat feit zelf niet kwalijk. Als er aanleiding tot kritiek is, welnu, dan moet het maar. Daarbij, intussen, zal ik moeten beseffen dat ik schrijf over een mens.

Walter Williams, indertijd hoofd van de journalistenopleiding aan de Universiteit van Missouri, heeft een *credo* voor journalisten opgesteld en daarin is o.m. te lezen, „that no one should write as a journalist what he would not say as a gentleman”, wat, vrij vertaald wil zeggen, dat niemand als journalist dingen behoort te schrijven die hij als fatsoenlijk man niet zou zeggen. Alleen kwaadwilligen kunnen hieruit de conclusie trekken, dat Walter Williams een tegenstelling tussen journalisten en fatsoenlijke mensen heeft willen construeren. Hoe dat zij, als ik over mensen moet schrijven die aanleiding tot kritiek hebben gegeven, probeer ik het altijd zo te doen, dat ik de volgende dag eventueel nog een kopje koffie met de man in kwestie zou kunnen gaan drinken. Nu zijn er mensen met wie ik nooit een kopje koffie drink, en dan is het moeilijk te controleren of ik in mijn streven ben geslaagd. Het kan ook gebeuren, dat de man

een dringend verzoek

Brengt U ons ook een nieuwe abonné aan. Het is nu een gunstig moment, want wie zich nu abonneert voor 1960 en hiervoor f 4,— stort op postrekening no. 58 van de Humanistische Luisterkring ontvangt alle in 1959 verschijnende nummers gratis.

over wie ik heb geschreven, geen kopje koffie meer met mij zou willen drinken, terwijl ik er geen bezwaar in zou zien. Als ik mij niet vergis, heb ik zo'n verschil in beoordeling meer dan eens beleefd. Wie heeft er dan gelijk? Dat hoeft natuurlijk niet van de kwaliteit van de koffie af te hangen.

Een journalist kan iemand danig aftakelen en in zijn hemd zetten, kortom geen stuk aan hem heel laten. Dat kan soms heel verantwoord zijn en het kan soms op een heel verantwoorde manier gebeuren. Veel ernstiger en nooit verantwoord is het, in een medemens het menselijke niet te respecteren door zijn emoties, verdriet, berouw, schaamte of vernedering meedogenloos te etaleren, via de rotatiepers, vele malen in duizendvoud. Wie dat doet heeft of helemaal geen bedoeling, wat laakbare onverschilligheid betekent, of hij heeft de bedoeling de lezer nu eens lekker iets voor te zetten om ach of wee over te roepen. Dan wordt het respecteren van het menselijke, van de menselijke waardigheid, opzij gezet, dan laat men sensatiezucht overheersen.

De fotojournalistiek — niet alleen de fotograaf, maar ook de fotoredacteur die de plaatjes uitzoekt — is daar tegenwoordig soms heel sterk in.

De wenende weduwe bij de begrafenis van van haar echtgenoot — ach, dat arme mens, moet de lezer dan denken; de man die zich vergreep aan leven of goed, in boeien geklonken — die schobbejak hebben ze lekker te pakken, moet de lezer dan denken; een dode, verongelukt of neergeschoten — griezelen moet de lezer dan. Het wordt allemaal gefotografeerd en gedrukt. Dat zijn dan de onzedelijke prenten waar de zedenpolitie niet naar kijkt.

Wat de fotograaf heel duidelijk zichtbaar doet kan de schrijvende journalist natuurlijk ook bereiken; hij doet dat soms nog veel geraffineerder dan de fotojournalist, omdat het er in een geschreven reportage vaak niet zo dik opligt en de lezer daar dan voor hij het goed en wel merkt het slachtoffer van kan worden. Een journalist moet voortdurend op zijn hoede zijn. Hij kan heel makkelijk, zonder dat hij het meteen merkt, zondigen tegen de regel dat hij de menselijke waardigheid niet mag aantasten. Misschien is zoiets wel gebeurd met het zg. nozemprobleem, waaromheen niet altijd verantwoord veel gedruis is veroorzaakt.

De andere kant van de menselijke verantwoordelijkheid van de journalist, de bijdrage die hij ertoe moet leveren om de menselijke waardigheid in het algemeen tot haar recht te laten komen, behoort zeer in het bijzon-

der tot wat wel de opvoedende taak van de pers wordt genoemd. Het is iets anders dan alleen het eerbiedigen van de menselijke waardigheid. Dat eerbiedigen komt meestal vooral neer op het niet-publiceren van bepaalde dingen. Wie de menselijke waardigheid in het algemeen tot haar recht wil laten komen zal daartoe juist wel bepaalde dingen moeten publiceren. Hij zal moeten signaleren en kritiseren al die omstandigheden waarin de menselijke waardigheid wordt veronachtzaamd, in het nauw komt of wordt vertrapt. Zo zal de journalist in zijn werk kunnen en moeten strijden voor recht, vrijheid en humaniteit.

Niet in elke journalistieke functie is zo'n strijd voortdurend mogelijk. En toch kan er zich in elke functie, soms heel plotseling, iets voordoen waardoor de journalist wordt geconfronteerd met zijn plicht tegenover zijn medemensen.

In het voorgaande heb ik geschreven over journalisten en daarbij in het bijzonder op het oog gehad lieden die deel uitmaken van de redactiestaf van een dag- of weekblad. Er zijn nog andere journalisten, zelfstandig werkend aan verschillende bladen als medewerker of als correspondent op losse basis. In grote trekken geldt voor hen wat ik geschreven heb op soortgelijke wijze, zelfs wat ik geschreven heb over de verwevenheid met de eigen krant; alleen zal die verwevenheid voor de losse medewerker of correspondent iets minder strak zijn. Maar het zal hem, als het goed is, niet onverschillig laten in wat voor blad zijn artikelen worden opgenomen.

Wat ik heb geschreven komt voort uit mijn overtuiging ten aanzien van 's mensen verantwoordelijkheid tegenover zijn medemensen, een overtuiging die ik als humanist grond op het feit, dat ik als wezen met normbesef mij bevind temidden van mijn medemensen.

Wie daaromtrent een andere of anders gefundeerde overtuiging heeft zou tot soortgelijke conclusies kunnen komen.

Het is heel goed mogelijk, dat er journalisten zijn — misschien wel veel — die er anders over denken, of die er helemaal nooit over hebben gedacht. Wat van die twee is ernstiger? Dat hangt een beetje af van de aard van de andere denkwijze. Maar over het algemeen lijkt mij niet-denken erger. Helemaal niet denken aan de verantwoordelijkheid die je als mens in de journalistiek hebt lijkt mij ernstiger dan het maken van een fout. Want fouten maken is bepaald zeer menselijk; van niet denken over de menselijke verantwoordelijkheid mag het tegendeel worden gezegd; wat ik tot slot dan maar doe.

Mr. A. STEMPELS

kerstmis op de ark

In de week van 24 december t/m 30 december wordt er bij voldoende deelname een kerstkamp gehouden in „De Ark”. De prijs bedraagt f 42,— (kinderen van 6 t/m 10 jaar f 32,—. Van 0 t/m 5 jaar f 26,— p.w.). Aanvang donderdag, 24 december 18 uur (met diner) tot en met woensdag 30 december (na de lunch).

Ook is het voor zover de plaatsruimte zulks toelaat mogelijk deel te nemen over een periode van 24 december 18 uur t/m zondag 27 december (na diner). Prijs f 32,—. Voor kinderen resp. f 17,— en f 14,—.

Aanmelding: „De Ark” — Belvédèrelaan 14 — Nunspeet — Tel. 03412—2404.

DRUKWERK

In mijn woonstad is een heer, die mij in exclusief gezelschap de modernste dansen wil leren. Reeds in vijftien lessen, zo verzekert hij, kan hij mij in een uiterst beschaafd milieu bijbrengen hoe ik mijn innerlijke roerselen in de dans tot uitdrukking kan brengen. Zijn mededeling is mij geworden op een vrouwblad van kunstdrukpapier, waarop hij lyrisch, maar toch ingehouden en beschaafd, de schoonste verwachtingen opwekt. De tekst is verlucht met de afbeelding van een jonkman in smoking en een welgevormde dame, die zich royaal doch decent blootgeeft.

Ik zal bij opgemelde heer niet in de leer gaan. In de eerste plaats heb ik geen smoking. Maar daarbij komt, dat ik er niet in geloof. Het lijkt mij volstrekt uitgesloten, dat iemand ter wereld er in zou slagen mij in vijftien lessen duidelijk te maken hoe ik de veelheid van moderne dansen op passende wijze moet uitvoeren. Ook geloof ik, dat op mijn leeftijd het in snel tempo ronddraaien en dames over de schouders werpen een te spannende bezigheid is. En dan zie ik nog af van het feit, dat ik doodverlegen ben, waar het vreemde vrouwpersonen betreft en dat al dat bloot mij nog meer in verwarring brengt.

Ik doe het dus niet. Maar er zijn nog andere lieden, die mij willen helpen de lange wintervonden door te komen. Zodra het vakantieseizoen voorbij is beginnen de bladen in mijn brievenbus te vallen. Of ik er niets voor voel het middenstandsdiploma te halen, vraagt de één. Neen! Ik houd er weliswaar steeds rekening mee, dat ik nog eens van betrekking zal veranderen, maar dan is het toch uitermate onwaarschijnlijk, dat ik mijn brood zal trachten te winnen in de detailhandel. Dus: geen middenstandsdiploma.

Maar Spaanse handelscorrespondentie dan? Ook niet. Ik weet niet waarom, maar ik voel niet voor Spaanse handelscorrespondentie. En ook niet voor een cursus electrotechniek. „Verbeter uw handschrift”. Daar zou wel wat in zitten. Het handschrift is inderdaad niet fraai. Maar ik heb nu een schrijfmachine en daar kom ik een heel eind mee.

De opwekkingen om mijn persoonlijkheid te verbeteren met een vulpen en twintig scheermesjes als premie houdt mij altijd even geboeid. Dit is tenminste een praktisch aanbod. Met scheermesjes knapt elke

persoonlijkheid dadelijk een heel eind op. Bovendien neemt het instituut van de scheermesjes en de persoonlijkheid niet zomaar iedereen als cursist aan. Je moet er een vragenlijst voor invullen. „Bloost gij snel?” „Zijt gij in staat anderen te overreden?” „Begint gij elke morgen opgewekt uw dagtaak?”

Wie deze en dergelijke vragen tot tevredenheid van de cursusleider beantwoordt, mag meedoen. Andere klanten wil hij niet hebben. Voor mijzelf heb ik uitgemaakt, dat ik niet voor verbetering vatbaar ben. Maar zou dan misschien een cursus „Sprekend In Het Openbaar” iets voor mij zijn? Ach nee, er wordt al zoveel in het openbaar gesproken. Ik maak mij er zelf ook een enkele keer aan schuldig. Echter nooit meer dan één keer voor hetzelfde gezelschap. Daarna word ik niet meer gevraagd. En stel nu, dat ik het spreken in het openbaar echt goed zou gaan leren. Dan was ik toch nooit meer thuis!

Neen, al die leerzame papieren gooi ik maar weg. De andere kijk ik aandachtiger in. Een gerenommeerde firma wil mij een anker franse wijnen verkopen? Of ontbijtspek of zuivere bijenhoning of hoogfijne amandelspeculaas. En gisteren was er een boekje, dat handelde over de welgeklede heer.

De welgeklede heer. Ziedaar wat ik nooit zal worden. Tot mijn groot verdriet. Terwijl anderen er met een eenvoudig confectiepakje uitzien als de mannen uit het boekje, ben ik mij er van bewust er zelfs in dure textielen toch maar uit te zien als... neen, niet als een fiere bedelaar of vrolijke vagebond. Ook niet sjofel, want de kleren zijn wel goed. Meer flodderig met slobberige knieën, uitpuilende zakken, wijkende kragen en zo. Ik lees in mijn boekje: „Genoeglijk 'n avondje uit? Daarvoor besteedt u aandacht aan uw verschijning. U bent dan gekleed in een kostuum met een sportieve ruit of een gedistingeerde hair-line”. Lieve hemel, ik weet niet eens wat een hairline is! En: „U blijft heer tot de laatste intieme ogenblikken van elke herfstavond. Heer in ondergoed, heer in pyama, heer op sokken”. Ik houd u niet voor de gek. Het staat er. „Heer in ondergoed” en „op sokken”. Het lust mij niet u deelgenoot te maken van de laatste intieme ogenblikken van elke herfstavond. Maar wel wil ik u zeggen, dat mijn pyama meestal zeer gekreukeld is. Neen, als ik zo iets lees, dan roep ik verbitterd H. H.

lezingen voor de radio

25 okt. VARA 9.45 Dr. H. Bongers: O! Vrijheid.

1 nov. VARA 9.45 Mr. J. in 't Veld: Maatschappelijk werk in ruimer verband.

3 nov. A.V.R.O. 16 uur: Mr A. A. L. F. van Dullemen: De verantwoordelijkheid van de jurist als mens, in 't bijzonder van de strafrechtjurist

8 nov. VARA 9.45 Dr. J. P. van Praag: Het verbond der verontrusten.